

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γενικά, οι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κατά τους Robottom & Hart (Robottom & Hart 1983) μπορούν να υλοποιηθούν μέσα από τις παρακάτω προσεγγίσεις:

- α. Τη θετικιστική προσέγγιση,
- β. Τη φιλελεύθερη/ ερμηνευτική προσέγγιση,
- γ. Την κοινωνική προσέγγιση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

1.1 Θετικιστική προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Ο **θετικισμός** ή διαφορετικά «αντικειμενισμός» σε γενικές γραμμές υποστηρίζει ότι όλος ο υλικός κόσμος είναι καλά οργανωμένος, έχοντας σαφή αιτιοκρατική δομή. Υπάρχει κάθε τι αντικειμενικά, ανεξάρτητα από τις «δυνατότητες» αντίληψης του κάθε ατόμου αλλά και τους διαφορετικούς τρόπους που κατανοείται κάθε τι στο υλικό περιβάλλον από διαφορετικούς ανθρώπους. Έτσι, η αλήθεια είναι ανεξάρτητη από τον ανθρώπινο νου. Ο ανθρώπινος νους μπορεί να τη συλλάβει «μόνο» αν αυτός λειτουργεί ορθολογικά. Η επιστημονική μεθοδολογία είναι ο καλύτερος και αντικειμενικότερος τρόπος να φτάσουμε στη γνώση, μιας και αυτή η γνώση αποκτήθηκε μέσα από διαδικασίες συστηματικής παρατήρησης και λογικής ανάλυσης. Έτσι, η γνώση αυτή εκλαμβάνεται ως έγκυρη και οριστική. Θεωρείται αυτή η γνώση ότι έχει πρακτική αξία, αφού η εφαρμογή της μπορεί να επιλύσει πολλά προβλήματα ανάμεσα σε αυτά και τα περιβαλλοντικά (Φλογαΐτη & Λιαράκου, 2005 Robottom & Hart, 1983). Στη θετικιστική προσέγγιση ο στόχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι οι μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις, ώστε να γίνουν κοινωνικά υπεύθυνοι πολίτες. Αποκτώντας γνώσεις και εμβαθύνοντας

στις διάφορες επιστήμες, κατορθώνουν να προσεγγίσουν τις διάφορες όψεις του περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να προτείνουν αρχές «ορθολογικής διαχείρισης» των φυσικών πόρων αλλά και εφαρμογή πρακτικών που έχουν σχέση με την αειφόρο ανάπτυξη. Έτσι, κατά την άποψη των Robottom & Hart (Robottom & Hart, 1983) μπορούν οι μαθητές να γίνουν περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι, αναπτύσσοντας μια δυνατή προσωπική σχέση με το περιβάλλον. Ο θετικισμός βασίζεται στην παραδοχή ότι «ο εξωτερικός κόσμος καθορίζει πλήρως τη μια και μοναδική «σωστή οπτική» για αυτόν, ανεξαρτήτως της διαδικασίας ή των συνθηκών της θέασης» (Kirk & Miller 1986).

Κατά τη συμβατική ή «παραδοσιακή» αντίληψη της «διανοητικής παραγωγής», η επιστημονική αλήθεια είναι καθολικά έγκυρη και εφαρμόσιμη, και διαθέτει έναν ακλόνητα γραμμικό, προοδευτικό, και δεσμευτικό ή υποχρεωτικό χαρακτήρα (βλ. Woolgar, 2003).

Ακόμη, σύμφωνα με τους προαναφερόμενους, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν μια θετική στάση στο περιβάλλον αναπτύσσοντας την περιβαλλοντική τους ηθική (βλ. και απόψεις μαθητών στις εικόνες 1.1 και 1.2).

Τα παραπάνω αποτελούν τη γενεσιουργό αιτία της περιβαλλοντικής τους δράσης και συμφωνούν με τις τεχνοκρατικές απόψεις του O' Riordan (O' Riordan, 1981, 1985) για μια ανθρωποκεντρική θεώρηση της φύσης. Συγκεκριμένα, ο O' Riordan υποστηρίζει ότι μέσα από την ορθή διαχείριση και χρήση των φυσικών πηγών μπορεί ο άνθρωπος να λύσει τα όποια περιβαλλοντικά προβλήματα έχει. Ακόμη, οι παραπάνω απόψεις έρχονται σε συμφωνία και με την τυπολογία του Lucas (1988), σύμφωνα με τον οποίο, μέσα από το περιβάλλον ο άνθρωπος μπορεί να αναπτύξει την προσωπικότητά του. Έτσι, το περιβάλλον μπορεί να γίνει πεδίο μάθησης και πηγής γνώσης και ηθικής έμπνευσης των μαθητών.

Κατα την γνώμη μου ο μαθητής/διδάσκαλος εφόσον επιθυμεί...
 είναι η θεμελιώδη προσέγγιση βασικά μέσο αυτού του ενδιαφέροντος
 οι μαθητές μπορούν να μάθουν εμπαθότερα για τα περιβάλλοντα
 και με τρόπο που είναι ευχάριστος για τους μαθητές, μέσω
 δραστηριοτήτων, παιχνιδιών, εφώνων και Προσωπικά
 εφόσον αυτός ο τρόπος παρέχει περισσότερα στοιχεία και η εξέδω
 μου με τα μαθησιακά είναι πολύ ωφέλιμα και μου αρέσουν
 πολύ διότι είναι δύο τρόποι που μου αρέσουν να μάθω και
 ούτε θα ήθελα να διδάσκω με αυτούς. Τους βρίσκω αρκετά
 ενδιαφέροντα για τους μαθητές και αρκετά βαριούς για
 παράδειγμα στην φιλελεύθερη/εμπνευστική προσέγγιση που μου αρέσει
 μάλλον η μέθοδος αναλογίας από την φύση στους μαθητές
 γιατί πιστεύω πως μπορεί από τους μαθητές ίσως να
 έχουν υιοθετήσει σταδιακά με απώτερο με αποτέλεσμα να τις
 διαδέχεται στους υπόλοιπους μαθητές έτσι λοιπόν για εμένα
 είναι καλύτερα να διδάσκονται από τα ίδια για την φύση
 και να αποκτούν την ίδια και σωστή άποψη για αυτήν
 μέσω της θεμελιώδους προσέγγισης.

Εικόνα 1.1: Άποψη μαθητή: γιατί η θετικιστική προσέγγιση είναι καλύτερη από την ερμηνευτική και κοινωνική προσέγγιση περιβαλλοντικών ζητημάτων.

...Πιστώ να η θεωρία... προσέγγιση... περιβαλλοντικής... είναι...
 πρέπει να... εδωκετε στα... με... τον... οι... πολλές...
 περιβαλλοντικά... αναλύοντας... μια... με το...
 οι... παρακρίσεις... με... στις... διακρί...
 σίκοι... και... θα... και... το...
 προσέγγιση... οι... να...
 να... ~~και~~ ^{υπεύθυνοι}... οι...
 σημαντικές... να...
 τις... στις...
 των... τις...
 και... η...
 οι... είναι...
 να... οι...
 είναι... η...
 ο... οι...
 οι... οι...
 οι... οι...

Εικόνα 1.2: Μια άλλη άποψη μαθητή σχετικά με τα πλεονεκτήματα της θετικιστικής προσέγγισης περιβαλλοντικών ζητημάτων.

1.2 Ερμηνευτική προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Όσον αφορά στην ερμηνευτική προσέγγιση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στοχεύει κυρίως στην έναρξη μιας εσωτερικής και βαθιά προσωπικής σχέσης με το περιβάλλον.

Βασική αρχή αυτής της προσέγγισης είναι ότι δεν υπάρχει μία μόνο πραγματικότητα, η οποία μπορεί αντικειμενικά να μετρηθεί, αλλά πολλές. Όλες όμως είναι δημιούργημα της υποκειμενικής συνείδησης των ατόμων. Θα πρέπει λοιπόν να αναπτυχθούν στα άτομα γνώσεις και αξίες σε συνάρτηση με την προσωπικότητα και τις αξίες των ιδίων των ανθρώπων. Η γνώση όμως που αναπτύσσεται στον μαθητή, χάρις στις «ερμηνευτικές» και «θεωρητικές» γνωστικές δομές και δεξιότητες, προσφέρει μια τέτοια προσέγγιση που δεν είναι όμως ακριβής (Φλογαΐτη, 2011). Δεν αποτελεί αντικειμενική αναπαράσταση «της πραγματικότητας» και άρα δεν είναι ίδια για όλους, ούτε και μεταφέρεται αυτούσια από τον εκπαιδευτικό στον μαθητή. Στην ερμηνευτική προσέγγιση ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του διαμεσολαβητή, του ενδιάμεσου, ώστε μέσα στη σχολική τάξη να εξεταστούν οι διαφορετικές απόψεις των μαθητών. Μάλιστα, γίνεται προσπάθεια να κατανοήσουν οι υπόλοιποι μαθητές τις απόψεις των συμμαθητών τους. Στην προσέγγιση αυτή το σχολείο δεν ενδιαφέρεται για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης, αλλά για την κατανόηση της διαδικασίας, δια μέσου της οποίας οι εμπλεκόμενοι αναπτύσσουν τη δική τους προσωπική «περιβαλλοντική ηθική».

Σε αυτή την προσέγγιση ο εκπαιδευτικός παρατηρεί πώς εκτελούνται από τους μαθητές οι διάφορες δραστηριότητες και «κατανοεί» τις διαφορετικές απόψεις που διατυπώνονται σε σχέση με τα ζητήματα που εγείρονται, ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να τις αναπτύξουν, φτάνοντας σε μια συναινετική προσέγγιση της πραγματικότητας. Τελικά, ο κάθε μαθητής μπορεί να αποκτήσει ξεκάθαρες απόψεις και πεποιθήσεις στα περιβαλλοντικά ζητήματα, αναζητώντας παράλληλα καινούργιους προσανατολισμούς και δράσεις (βλ. και άποψη μαθητών στην εικόνα 1.2), αναπτύσσοντας τελικά περιβαλλοντική συνείδηση. Η περιβαλλοντική συνείδηση αντιστοιχεί σε μια γνωστή σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και το περιβάλλον του. Μάλιστα, αυτή η σχέση δεν εξαντλείται στην καλή γνώση είτε σχετικά με το ίδιο το περιβάλλον είτε με την εκπαίδευση που το αφορά. Συμπερασματικά, η διαμόρφωση της καθιστά αναγκαία την υπέρβαση μιας κατά κανόνα γνωσιοκεντρικής «κατηχητικής αντίληψης» της εκπαίδευσης (Θεοδωροπούλου & Καίλα, 2006). Διαφορετικά ο δογματισμός και οι απόλυτες απόψεις δεν έχουν θέση στην προσέγγιση αυτή, αφού ένα τέτοιο πλαίσιο δεν μπορεί παρά να είναι γενικό και να αφορά πολλά και διαφορετικά περιβαλλοντικά ζητήματα (Φλογαΐτη & Λιαράκου, 2005).